

BIBLIOTECA DIGITALĂ A ROMÂNIEI. O PLEDOARIE PENTRU VALORIFICAREA PATRIMONIULUI CULTURAL

ANA-MARIA ROMAN-NEGOI
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Romania's Digital Library. A Plea for the Valorisation of Cultural Heritage ABSTRACT

The digitization of cultural heritage in Romania is a subject that arised almost twenty years ago, in the context in which scientific research felt the need to reach more quickly the information specific to each field of activity, together with the desire to preserve for the future the most representative achievements of culture and civilization.

Digitisation, digitalisation and digital transformation are currently among the most frequently used terms in many areas of social life: administration, economy, culture, education. This terminology, which has become synonymous with the very progress of civilisation, encompasses bold, long-term objectives for which impressive human and financial resources are being deployed, the *Digital Europe* programme being perhaps the most powerful example of this¹.

The most consistent project of recent years in Romania in this direction has certainly been the Digital Library of Romania, both in terms of the funding that such an effort involves, but also in terms of the volume and variety of material digitised and made freely available to the public.

This paper aims to present the achievements of this project and the prospects it opens up in the field of research and valorisation of the national cultural heritage.

Cuvinte-cheie: digitalizare, biblioteci, carte veche, resurse digitale, muzee

Key words: digitalization, libraries, old books, digital resources, museums

Biblioteca Digitală a României nu mai este, în prezent, un concept abstract sau o proiecție în strategii și documente, este un proiect care s-a finalizat, o realitate care, în cursul anului 2023, a devenit accesibilă prin intermediul platformei *Culturalia*, care găzduiește acest construct ce s-a dorit cel mai ambițios al ultimilor ani. Istoricul ideii de Bibliotecă Digitală a României coboară până în anul 2008, moment de la care putem discuta în România despre instituționalizarea efortului privind conservarea și valorificarea patrimoniului cultural românesc prin digitizare².

Contextul european, cu tot ce au însemnat direcțiile de dezvoltare și reglementările oficiale în domeniul cultural, pe care România ca proaspăt stat

¹ Regulation (EU) 2021/694 of the European Parliament and Council of 29 April 2021 establishing the programme „Digital Europe”, see details in links: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32021R0694>; <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/64/digital-agenda-for-europe> (consultate la 08.02.2024).

² Roman-Negoi 2018; Roman-Negoi 2019.

membru a trebuit să le transpună în legislația națională, dar și oportunitățile de finanțare care s-au deschis și au susținut aceste politici, a constituit un factor major de influență în concretizarea ideii de Bibliotecă Digitală a României. Modelul care a stimulat, după anul 2008, crearea bibliotecilor digitale naționale a fost *Europeana*, un demers ambițios care s-a dorit o călătorie spre istoria, identitatea și cultura europenilor³. *Europeana* a încurajat și susținut inițiative similare, naționale, care să se conecteze la nucleul ei și să o îmbogățească cu conținuturi noi, asemenea unui sistem de vase comunicante. Rapoartele anuale ale țărilor, disponibile în *Europeana*, reflectă cel mai bine modalitatea în care fiecare țară a înțeles și a reușit să contribuie la acest proiect cultural digital⁴. În spațiul public sau instituțional al bibliotecilor, noțiunile de bibliotecă digitală, carte digitală sau bibliotecar digital au devenit treptat subiecte de dezbatere și obiective cu planificare multianuală, conturate în mod firesc odată cu progresul tehnologic al societății. „Era digitală a început. O să ajungem în era bibliotecii complet digitale pe nesimțite. Trebuie obligatoriu să ținem pasul cu evoluția, să ne străduim să rămânem în «clubul» celor mai buni în domeniu, să transmitem mai departe pasiunea pentru această meserie, astfel ca urmașii noștri să ne poată depăși «pe autostrada informațională»”⁵. Transformarea digitală nu are drept scop final exilarea instituțiilor cultural-educative în vreun cloud sau în metavers, ci garantarea faptului că avansul tehnologic și progresul cultural vor fi complementare și în secolul al XXI-lea⁶.

„Association of Research Libraries” a identificat următoarele elemente în definițiile privind „biblioteca digitală”:

- biblioteca digitală nu este o entitate singulară;
- biblioteca digitală necesită o tehnologie compatibilă cu resursele celorlalte biblioteci, o tehnologie care să asigure accesul la resurse informaționale externe;
- legăturile dintre mai multe biblioteci electronice și serviciile de informare sunt transparente pentru utilizatorii finali;
- scopul este asigurarea accesului universal la bibliotecile digitale și la serviciile de informare;
- colecțiile bibliotecilor virtuale nu sunt limitate la documente text, hypertext sau hypermedia, ci se extind la documente

³ <https://www.europeana.eu/ro> (consultat la 08.02.2024). Pentru prezentarea detaliată a Bibliotecii Digitale Europeana vezi Matei 2015, p. 152-166.

⁴ Cele mai recente rapoarte de țară sunt cele din ianuarie 2024. Vezi link-ul <https://pro.europeana.eu/page/member-states#country-reports> (consultat la 10.04.2024).

⁵ Botez 2015.

⁶ Rădoi 2022, p. 10-11.

digitale, care nu pot fi reprezentate sau distribuite în format tipărit⁷.

Anul 2023 a marcat în mod oficial finalizarea proiectului Bibliotecii Digitale a României și lansarea acesteia. *E-cultura: Biblioteca Digitală a României* a reprezentat un proiect-pilot implementat la nivelul Ministerului Culturii prin Unitatea de Management a Proiectului, dedicat digitalizării patrimoniului cultural mobil, derulat în perioada iulie 2018 – iulie 2023⁸ al cărui rezultat final a urmărit crearea Bibliotecii Digitale a României (culturalia.ro), pandantul național al Bibliotecii Digitale Europene (europeana.eu). Proiectul, a cărui valoare totală a fost de 52.855.995,57 lei, a răspuns obiectivului de a digitaliza 750.000 de resurse culturale, asumat de România potrivit Agendei Digitale 2020, și de a crea, în consecință, Biblioteca Digitală a României, fapt ce constituie cea mai amplă contribuție națională la europeana.eu⁹. Conform informațiilor disponibile pe pagina de prezentare a proiectului, demersul de realizare a reunit efortul a 31 de instituții din România, dintre care 19 muzee, 5 biblioteci, Arhiva Națională de Filme, Societatea Română de Televiziune, Societatea Română de Radiodifuziune, Institutul Național al Patrimoniului. Din cele 581.230 de resurse culturale propuse pentru transpunerea în format digital (carte, carte rară, documente, obiecte, obiecte digitale 3D, audio, video, articole), s-a ajuns la încheierea perioadei de implementare la 586.257 de realizări, prezentate împreună cu instituțiile și imaginile reprezentative din timpul procesului¹⁰. Sunt imagini martor, care susțin nu doar promovarea proiectului, ci și o mai bună înțelegere asupra detaliilor, profunzimii și, nu de puține ori, a provocărilor de punere în practică a conceptului de digitalizare în domeniul patrimoniului cultural, în spatele căruia stă resursa umană calificată, mult efort și o infrastructură IT dintre cele mai performante.

Digitizarea, ca primă etapă a procesului complex al digitalizării impune respectarea unor reguli precise de organizare a acestui efort, care nu poate fi gândit în afara implicării unei resurse umane calificate. Evoluția procedurilor de realizare, prezentare și acces, de la biblioteca clasică la cea digitală nu poate ocoli elementul central, în afara căruia punerea în practică a acestor procese nu ar putea avea loc și anume specialistul domeniului în care se urmărește aplicarea acestor transformări, în cazul nostru, bibliotecarul, cercetătorul, arhivistul, muzeograful. Numitorul comun al tuturor acestor procese de transformare a modului de prezentare, conservare și valorificare a cărții este dat de doi factori care se află într-o relație de interdependență: resursa financiară și resursa umană

⁷ Tirziman 2008, p. 17.

⁸ https://www.umpcultura.ro/e-cultura_doc_1375_despre-proiect_pg_0.htm (consultat la 12.02.2024).

⁹ https://www.umpcultura.ro/e-cultura_doc_1375_despre-proiect_pg_0.htm (consultat la 12.02.2024).

¹⁰ https://www.umpcultura.ro/e-cultura_doc_1380_institutii-participante_pg_0.htm (consultat la 12.02.2024).

calificată, capabilă să înțeleagă în primul rând fondul, individualitatea materialelor pentru aflarea celei mai potrivite forme de prezentare. În ecuația carte – bibliotecă – bibliotecar, metamorfoza unui element pe fondul progresului tehnologic se răsfrânge asupra celuilalt, într-un sistem de vase comunicante, fără a-l putea înlătura. Imaginea digitală sau bazele de date nu sunt decât o interfață între cercetare și public, care nu poate înlocui, în cazul cercetării istorice, erudiția istorico-filologică. Accesul online integral la un document, manuscris sau lucrare, nu poate fi complet fără munca filologică de identificare a textelor, fără datarea și localizarea lor, fără informații privind proveniența și circulația cărții¹¹.

Specialiștii bibliotecilor s-au pronunțat în ultimii ani cu privire la câteva dintre aceste reguli. Digitizarea își va atinge cele două scopuri: de a permite accesul facil, de la distanță, la imaginea documentelor fizice și prezervarea pe termen lung a acestora din urmă, doar dacă sunt îndeplinite mai multe condiții:

1. selecția documentelor este făcută de persoane de specialitate care cunosc fondurile bibliotecii și pot aprecia conținutul documentelor;
2. fluxul de scanare este bine gândit și respectat de către toți cei implicați în procesul de digitizare;
3. scanarea documentelor se face cu echipamente performante și corespunzătoare tipului de document și mărimii acestuia;
4. imaginile digitale master obținute sunt de calitate și redau cât mai fidel documentul original;
5. gestionarea, stocarea, arhivarea și punerea în acces a documentelor digitale respectă reguli clare, stabilite cu exactitate pentru diferite tipuri de documente;
6. metadatele sunt corecte și respectă standarde internaționale, ceea ce permite integrarea (preluarea) lor în sisteme extinse de informare;
7. documentele fizice originale, după scanare, sunt depozitate în condiții speciale de conservare și vor fi consultate mult mai rar¹².

Biblioteca Digitală a României găzduiește, la începutul anului 2024, contribuțiile a 41 de furnizori și 727.808 resurse culturale organizate pe categoriile: artefacte (268.333), documente (201.677), carte/articol (198.764), piesă numismatică (23.853), fonogramă (16.248), videogramă (9.962), specimen/eșantion (8.971), datele reflectând cel mai bine continuarea dezvoltării acestui construct cultural față de propunerea de proiect inițială¹³.

¹¹ Papahagi 2009, p. 25.

¹² Bodnár 2015, p. 2.

¹³ <https://culturalia.ro/search> (consultat la 04.04.2024).

Instituția	Resurse disponibile
Arhiva Națională de Filme	4.451
Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași	5.455
Biblioteca Județeană „Costache Sturdza” Bacău	16.975
Biblioteca Județeană „ASTRA” Sibiu	406
Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj	14.643
Biblioteca Metropolitană București	126.029
Biblioteca Națională a României	6.797
Centrul Cultural Teremia Mare	67
Centrul de Digitizare IAȘI – CMNMI	2.607
Complexul Muzeal Arad	1.665
Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași	5.026
Complexul Național Muzeal „Astra” Sibiu	3.300
Complexul Național Muzeal Astra – Sibiu	19.666
INP	5
Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” Tulcea	39.745
Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”	3.960
Institutul Național al Patrimoniului	170.629
Ministerul Culturii/UMP	11.039
MNAR	1
Muzeul Casa Mureșenilor Brașov	20.162
Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva	1.535
Muzeul de Artă Cluj-Napoca	1
Muzeul de Istorie Etnografie și Artă Plastică Lugoj	242
Muzeul Etnografic al Transilvaniei Cluj-Napoca	20.491
Muzeul Maramureșului Sighetul Marmăției	12.162
Muzeul Municipiului București	2.599
Muzeul Național al Bucovinei Suceava	11.207
Muzeul Național al Hărților și Cărții Vechi	525
Muzeul Național al Literaturii Române	10.080
Muzeul Național al Satului Dimitrie Gusti București	20.324
Muzeul Național al Țăranului Român	2.122
Muzeul Național Brukenthal Sibiu	4.255
Muzeul Național de Artă a României	3.092
Muzeul Național de Istorie a României București	29.437
Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca	9.128
Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”	4.623
Muzeul Național George Enescu	1.103

Muzeul Olteniei Craiova	10.458
Societatea Română de Radiodifuziune	15.120
Societatea Română de Televiziune	4.479
UMP	5 ¹⁴

Utilizatorul este cel care „evaluează” biblioteca digitală. Transparența serviciilor de informare, interfețele familiare, instrumentele și programele de informare și comunicare folosite direct de utilizatori arată în ce măsură o asemenea structură și-a atins sau nu scopul¹⁵. Sub acest aspect, interfața platformei este foarte eficient organizată, cu informații clare, prezentate în limbile română și engleză, astfel încât utilizatorul care caută o informație să o poată identifica rapid. Secțiunea *Despre noi* punctează elementele structurale și scopul realizării platformei: „Platforma informatică online pentru Biblioteca Digitală a României – Culturalia.ro – va constitui o bază de date unificată a bunurilor culturale mobile selectate în cadrul proiectului și a registrelor digitale cu elemente de patrimoniu existente în România, punând astfel la un loc resursele din domeniu pentru a crea o perspectivă unitară și integrată asupra patrimoniului cultural național mobil”¹⁶. Căutarea informației a fost proiectată a se realiza după câteva categorii cheie: Resurse culturale (ex. artefact, carte, document, piesă numismatică etc), Entități contextuale (ex. persoană, termen, perioadă etc), Furnizor.

Din cei 41 de furnizori de resurse digitale, ne-am oprit în lucrarea de față la câteva dintre instituțiile etalon pentru colecțiile de carte veche pe care le depozitează și care, prin intermediul acestui proiect, au devenit accesibile online, fie în format integral, fie ca suport pentru localizare și identificare rapidă a exemplarului deținut, încurajând astfel cercetările în domeniu.

Reprezentative pentru domeniul cărții vechi sunt cele 4.255 de resurse digitalizate de experții Muzeului Național Brukenthal Sibiu însoțite de fotografii martor, care cuprind carte veche străină, carte veche din colecția de Transilvanice a Bibliotecii Brukenthal, periodice transilvănene vechi tipărite începând cu secolul al XVI-lea, dar și clișee fotografice din colecția de fotografie Emil Fischer a muzeului, reprezentând imagini cu caracter documentar din diferite regiuni ale țării¹⁷. Ne-au reținut atenția exemplarul lui *Sypplex Libellvs Valachorvm Transsilvaniae. Cvm notivs historico-criticis I. C. E., civis Transsilvani, Clavdiopoli. Sumptibus et Typis Martini Hochmeister,*

¹⁴ <https://culturalia.ro/search> (consultat la 08.04.2024).

¹⁵ Tîrziman 2008, p. 18.

¹⁶ <https://culturalia.ro/about-us> (consultat la 05.04.2024).

¹⁷ https://culturalia.ro/search?page=1;size=10;view=LIST;searchType=NORMAL;q=;mode=FUZZY;qf=METADATA_PROVIDER_FILTER%28Muzeul%20Na%C8%9Bional%20Brukenthal%20-%20Sibiu%29 (consultat la 05.04.2024).

1791; *Compilatae Constitutiones regni Transilvaniae & partium Hungariae eidem annexarum. Ex Articulis ab Anno 1654, ad praesentem huncusque 1669 conclusis excerptae*. Claudiopoli, Apud Michaelem Szentyel Veres-Egyhazi, 1671, 4°; Laurentius Toppeltinus, *Origines et Occasus Transylvanorum*, Lugduni, Sump. Hor. Boisat et Georg. Remeus, 1667, 12° sau Verboczi Stephanus, *Decretum opus tripartitum*, s.a., s.l. 4^o¹⁸. Trebuie adăugat însă că, în toate aceste cazuri menționate, disponibilă online este doar imaginea foii de titlu însoțită de fișa de descriere a exemplarului pentru identificarea lucrării în biblioteca Muzeului Național Brukenthal, și nu lucrarea integrală¹⁹.

Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” este deținătoarea uneia dintre cele mai impresionante colecții de cărți vechi și este prezentă cu 5.455 de resurse totale, din care 5.449 text pdf. Prin aportul la proiect, resurse culturale din patrimoniul național – manuscrise, periodice, cărți vechi și rare, bibliofile, unele purtând semnături ilustre (B. P. Hasdeu, M. Eminescu – care au fost și directori ai instituției, I. Creangă, Șt. Procopiu ș.a.) și care provin în principal din biblioteci mănăstirești și particulare (C. Hurmuzachi, B. P. Hasdeu, Mihail Sturdza, L. Steege, V. Adamachi, Titu Maiorescu, Paul de Gore, Iorgu Jordan etc.) – au intrat și în patrimoniul digital al culturii române, în format integral²⁰. Semnalăm prezența unor titluri din sfera literaturii de popularizare a științei, prezentă în întreg spațiul românesc la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea, în consonanță cu principiile Iluminismului²¹: *Învățătură despre agonisirea viței-de-vie și despre măestria de a face vin, vinars și oțet, întocmită de autorii Șaptal, Rosier, Parmentier și Dussieux și întru acest chip scurtată de abatul Ludovic Mitterpacher. Iară acum prefăcută în limba românească*, Buda, 1813; *Cărticică care cuprinde multe lucruri de folos*, [București] 1806; *Anul cel mănos. Bucuria lumii, un cântec în stihuri îndemânatece, în care aflătoarele stări a știutelor patru tâmpuri ale anului celui*

¹⁸ https://culturalia.ro/search?page=2;size=10;view=LIST;searchType=NORMAL;q=;mode=FUZZ;Y;qf=CATEGORY_FILTER%28crm:f5_item%29,METADATA_PROVIDER_FILTER%28Muzeu%20Na%C8%9Bional%20Brukenthal%20-%20Sibiu%29,RESOURCE_TYPE_FILTER%28Imagine%29 (consultat la 05.04.2024).

¹⁹ A se vedea, pentru comparație, aceeași lucrare identificată în Europeana, disponibilă integral în cazul Bibliotecii Naționale a Cehiei, vezi link-ul: <https://www.europeana.eu/ro/search?page=1&view=grid&query=Compilatae%20Constitutiones%20regni%20Transilvaniae%20%26%20partium%20Hungariae%20eidem%20annexarum> sau <https://www.europeana.eu/ro/search?page=1&view=grid&query=Decretum%20opus%20tripartitum>, (consultat la 05.04.2024).

²⁰ Prezentarea demersurilor de digitalizare din perioada implementării proiectului pe pagina instituției, însoțite de fotografii martor <https://www.facebook.com/100064829853114/posts/3626651747396518/> (consultat la 05.04.2024).

²¹ https://culturalia.ro/search?page=2;size=10;view=LIST;searchType=NORMAL;q=;mode=FUZZ;Y;qf=METADATA_PROVIDER_FILTER%28Biblioteca%20Centrala%20Universitar%C4%83%20Eminescu%20E2%80%9D%29,RESOURCE_TYPE_FILTER%28Text%20%205BPDF%5D%29 (consultat la 05.04.2024).

înfrumșețat cu roduri bune să cuprind. Prin Vasilie Aaron, juratul în marele Prințipat al Ardealului procurator alcătuit și acuma întâia dată tipărit, Sibiu, 1820; Povățuire pentru curățenia gurii, București 1828; Învățătură pentru facerea pâinii, Iași 1829; Învățătură pentru măsura cotului, în ce chip să măsoară buțile, sau alt fel de vase. A treia oară tipărită, 1824. Efortul de digitalizare depus de către colectivul BCU Iași este impresionant, toate lucrările fiind disponibile integral. O analiză a exemplarelor din lucrările specifice acestui gen de popularizare a științei, prezente în diferite biblioteci, poate susține deschiderea unor noi orizonturi cu privire la cercetările privind circulația cărții în spațiul românesc, a priorităților editoriale și politicilor social-economice în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, care se pot concretiza într-o adevărată hartă culturală interactivă.

Biblioteca Județeană „Astra” este prezentă cu lucrări din colecțiile speciale ale bibliotecii – carte românească veche (1750-1830), inclusiv Transilvanice și carte străină veche (sec. XVI-XVII), în total 406 resurse text²². Reprezentative și disponibile integral digitalizat sunt lucrări ale genului popularizare a științei, precum: *Povățuire cătră economia de câmp pentru folosul școalelor românești celor din Țara Ungurească, și din părțile ei împreunate. Cu milostiva îngăduință a împărăteștii, și cesaro-crăeștii, și apostoliceștei măriri. nelegată cu 30 crei*, Buda, 1806; *Cultura bombițelor sau învățătura despre ținerea și creșterea omidelor sau goangelor de mătasă, ca o adeogare, mult folositoare, lângă ținerea stupilor în magașinuri*, Buda, 1823; *Cultura albinelor, sau învățătură despre ținerea stupilor în magașinuri pentru toate părțile, după care, dela 25 de matce bune, întru un timp de mijloc, bun pentru albini, o sută; iară întru unul bun și mănos de miare, două sute de florinți, în bani de convenție se poate căpăta, și toate matcele iarăși întregi și în bună stare rămânea*, Buda, 1823, dar și lucrări cu caracter didactic sau istorico-politic revendicate de generația Școlii Ardelene: cunoscuta *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae emendata, facilitata, et in meliorem ordinem redacta per Georgium Sinkay de eadem, aa. ll. philosophiae, & ss. theologiae doctorem, scholarum nationalium valachicarum in Magno Transylvaniae Principatu primum, atque emeritum directorem, nunc penes regiam universitatis pestanae typographiam typi correctorem*, Buda, 1805, un exemplar din *Hronica românilor și a mai multor neamuri, încât au fost iale așa de amestecate cu românii, cât lucrurile, întâmplările, și faptele unora fără de ale altora nu se pot scrie pre înțeles, din mai multe mii de autori, în cursul de 34 de ani culeasă, și după anii dela Nașterea Domnului nostru Is Hs alcătuită de Gheorghie Șincai*

²² https://culturalia.ro/search?page=1;size=10;view=LIST;searchType=NORMAL;q=;mode=FUZZY;qf=METADATA_PROVIDER_FILTER%28Biblioteca%20Jude%28%9Bean%20C4%83%20ASTRA%20Sibiu%29 (consultat la 05.04.2024).

din Șinca. Doctorul filosofiei, și al teologiei, fostul director al școalelor naționale în toată Țara Ardealului (anii 86-264), Buda, 1808, exemplar colligatum cu tipăritura Samuil Clain, *Istoria românilor*, Buda, 1806 sau *Respundere desgurzătoare la cărtirea, cea în Hale în anul 1823 sub titula: erweis, das die walachen nicht römischer abkunft sind. (Adecă arătare, cum că românii nu sânt viță de romani) de c. consiliar de *** făcută la care se adausă arătarea cu scriptori verednici de credință întărită: cum că românii sânt adevărași strănepoți a romanilor. Întăiu latinesce ȧesută, iară acuma în limba daco-romanească preînțoarsă, tot de același autor Damaschin T. Bojincă la Înalta Tablă Cr. a Ungariei jurat notaroș*, Buda, 1828.

Biblioteca Digitală a României nu reprezintă un rezultat singular în domeniul digitalizării și valorificării patrimoniului cultural din țara noastră, este însă unica platformă creată la nivel național cu denumirea de Biblioteca Digitală a României. Conceptul de bibliotecă digitală nu este echivalent cu cel de colecție digitală și instrumente de management al informației adecvate; reprezintă contextul care reunește colecțiile, serviciile, utilizatorii în scopul asigurării întregului ciclu de viață al informației: crearea, diseminarea, utilizarea, prezervarea, procesul de informare propriu-zisă, cunoașterea²³.

Realizarea, dar mai ales asigurarea funcționării pe termen lung a unei astfel de platforme informatice, gazdă pentru resursele culturale naționale ale unei țări, nu este lipsită de riscuri. Dacă în perioada de implementare, când dezvoltarea este asigurată, ca și în cazul de față, printr-un proiect cu finanțare consistentă, ulterior finalizării apar adevăratele provocări legate de susținerea financiară a resursei umane necesare îmbogățirii conținuturilor prin adăgarea de noi itemi digitali, continuarea investițiilor pentru asigurarea capacității de stocare, a protecției informatice a rezultatelor, a înnoirii periodice a licențelor specifice de funcționare, acestea fiind doar câteva exemple. Obligațiile asumate în perioada de implementare a unui proiect se mențin de regulă și după finalizarea acestuia, într-un interval de sustenabilitate, de la trei la cinci ani, interval în care investiția realizată trebuie nu doar menținută, ci și dezvoltată în vederea atingerii obiectivelor asumate.

Realizarea Bibliotecii Digitale a României în anul 2023 reprezintă un reper pe traseul procesului de digitizare și digitalizare instituționalizat în țara noastră începând cu anul 2008. Ea completează în mod benefic alte proiecte digitale funcționale care au lărgit accesul la cunoaștere, aducând informația de specialitate, atât de necesară în activitatea de cercetare, la un click distanță, precum *Medievalia – texte fundamentale ale culturii române medievale*, proiect al Asociației Excelență prin Cultură în parteneriat cu Biblioteca Academiei Române, *Digitizarea documentelor medievale din Arhivele Naționale ale*

²³ Tîrziman 2008, p. 18.

României, proiect al Universității București în parteneriat cu Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Arhivele Naționale ale României și Arhivele Naționale ale Norvegiei, MCVRO al Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca sau *Soluții digitale inteligente pentru cercetarea și diseminarea literaturii române vechi și premoderne* al Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române.

Abrevieri bibliografice

- Bodnár 2015 – Róbert Bodnár, „Proceduri de digitizare în Biblioteca Centrală Universitară «Lucian Blaga», Cluj”, în Florin G. Filip, Doina Banciu, Mircea Regneală, Măriuca Stanciu (coordonatori), *Colecțiile de patrimoniu în era digitală. Comunicări și articole, 24-25 noiembrie 2014*, București, 2015, p. 105-111
- Botez 2015 – Botez Maria, „Cui îi e frică de era digitală? Anchetă”, în *Bibliorev*, revista electronică a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, nr. 22, aprilie 2015. Resursă în format electronic disponibilă la adresa web: <https://www.bcucluj.ro/bibliorev/ancheta.html> (consultat la 03.04.2024)
- Matei 2015 – Dan Matei, „Europeana pentru biblioteci: scop în sine sau oportunitate? (aspecte culturale și tehnice)”, în Florin G. Filip, Doina Banciu, Mircea Regneală, Măriuca Stanciu (coordonatori), *Colecțiile de patrimoniu în era digitală. Comunicări și articole, 24-25 noiembrie 2014*, București, 2015, p. 152-166
- Papahagi 2009 – Adrian Papahagi, „Manuscrisele în era digitală. Pentru digitizarea și catalogarea manuscriselor medievale occidentale din România”, în Ana Maria Roman-Negoi, Eva Mârza (editori), *Cercetarea și perspectivele digitizării*, editori, Cluj-Napoca, 2009, p. 25-37
- Rădoi 2022 – Mireille Rădoi, „Biblioteca în era digitală – păstrător și generator de cunoaștere”, în *De spiritu et anima. Revista Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I”*, nr. 1 septembrie 2022, p. 10-11
- Roman-Negoi 2018 – Ana-Maria Roman-Negoi, „Efforts for the digitisation in Romania (2008-2018). Challenges and achievements”, în *International Journal of Advanced Statistics and IT&C for Economics and Life Sciences*, vol. 8, nr. 1, 2018, p. 27-36
- Roman-Negoi 2019 – Ana-Maria Roman-Negoi, „The Europeana Collections – Transylvanian prints from the collections of the National Museum of Union from Alba Iulia”, în *International Journal of Advanced Statistics and IT&C for Economics and Life Sciences*, vol. 9, nr. 1, 2019, p. 33-42
- Tîrziman 2008 – Elena Tîrziman, „Biblioteca Națională a României: obiective și perspective în valorificarea patrimoniului cultural”, în *Studii de Biblioteconomie și Știința Informării*, 2008, 12, p. 11-23
- Tîrziman 2015 – Elena Tîrziman, „Bibliotecile în era digitală – provocări, mutații, perspective”, în *Libraria*, 7, 2008, p. 13-24